

Posudek na bakalářskou práci

Kateřiny Bartošové

Feminita a její význam v oblékání

Téma je výsostně genderové a v kvalifikačních pracích dosud málo pojednané, výzkumná otázka – Jako roli hraje feminita v oblékání žen - je jasně formulovaná včetně stejně dobře ujasněných tří perspektiv, které si autorka zvolila: feminita v každodenním oblékání, feminita v oblékání na pracovišti a unisexová móda. Teoreticky je však z genderové perspektivy značně kontroverzní východisko autorky, které je silně normativní a esencialistické, neboť autorka otevřeně vyznává blíže nespecifikovanou ženskost v oblékání, je pro ni dokonce jakýmsi imperativem, a motivem její práce je pozorování, že se jiné ženy neoblékají podle jejího soudu dost žensky. Přesto jsem toto východisko připustila zejména proto, že je hlavním hnacím motivem autorčina badatelského zájmu, ale samotný výzkum byl již veden podle zásad konstruktivistických, neboť sledoval způsob subjektivního rozvažování a reflexe narátorek skrze polostrukturované rozhovory, jejich způsobu konstruování vlastní genderové identity. V analýze tedy práce ctí principy genderových studií.

V Úvodu autorka velmi kultivovaně představuje své téma a již zde ho zasazuje do rámce teorií módy. Ty také patří k základním východiskům teoretické části. Ta je logicky dobře strukturovaná a obsahuje vesměs relevantní koncepty. Dlužno říci, že zde autorka pracovala víceméně samostatně, moje pomoc se soustředila zejména na založení výzkumu. Také je třeba zdůraznit, že navzdory výše zmíněnému problematickému východisku autorka v teoretické části od začátku pracuje s konstruktivistickým paradigmatem a s odpovídající literaturou k genderu v módě, zde tedy esencialistický přístup již nenacházíme, patřičnou péči věnovala také pojmu unisex. Používá přitom relevantní, většinou zahraniční literaturu v přiměřené šíři, nechybí například ani Veblen a další. Nabízí se pouze otázka, proč autorka na řadě míst vztahuje otázky módy pouze k ženám, když se pochopitelně týkají obou pohlaví. I když se její práce zaměřuje na ženy a feminitu, v obecně teoretické rovině není tato jednostrannost odůvodněná – v dalších kapitolách se však tato jednostrannost již prakticky nevyskytuje.

V kapitole o módě a genderu je na začátku několik chyb – jednak překlep ve jménu Simone (de Beauvoir), jednak přejímání slovenského překládání pojmu gender jako „rod“ (kvůli odkazu na jinak zcela relevantní slovenské autorky), takže autorka vedle sebe používá pojmy gender i rod. Kladu jí otázku zda si je vědoma, že je to jedno a totéž, a proč pojmy nesjednotila dle českého úzu.

Celkově je však teoretická část sepsána kultivovaně, inteligentně a věcně, autorka má zcela pod kontrolou, co pro její výzkumnou otázku je či není důležité. Nicméně této části by velmi prospělo, kdyby byla zakončena explicitním shrnutím základních konceptů, které autorka hodlá využít jako svou analytickou mřížku – navzdory tomu, že svůj materiál primárně zpracovává na principu „grounded“, induktivně, zdola.

I v představení metody je autorka věcná a opět musím ocenit, že má stále na paměti vlastní výzkum, její text není jen mechanickým opisováním z literatury, ale vždy vědomou prací – to podle mých zkušeností není u bakalářských prací samozřejmé. Jisté rozpaky vyvolává vysvětlení postupu při dotazování, neboť při konstrukci výzkumného nástroje jsem kladla důraz na to, aby explicitní otázky po feminitě (jimž se navzdory riziku návodnosti nešlo úplně vyhnout) byly kladeny až na konci rozhovoru a aby rozhovor začínal otázkami co možná otevřenými a genderově neurčitými. Dle představeného postupu to však vypadá, že autorka v důsledku „přeházení“ tuto zásadu nedodržela – prosím vysvětlit u obhajoby. Zdůvodnění výběru vzorku je sice dostatečně zevrubné, ale chybí reflexe toho, zda skutečnost, že autorka narátorky nejen zná, ale zná dokonce i jejich (ne)vztah k módě, nemohl nějakým způsobem výsledek výzkumu zkreslit (určitý náznak této reflexe najdeme v analytické části). Autorka zde uvádí pouze pozitiva své volby – to je třeba u obhajoby rovněž blíže pojednat. U hodnocení kvality výzkumu vidím určité nepochopení – vysoká validita je pravda, ale chybí konstatování, že se tak jako tak týká pouze zkoumaného vzorku žen a ničeho jiného. Mé podezření potvrzují i výroky o reprezentativnosti, která je u tohoto výzkumu samozřejmě zcela irelevantní, a tudíž není ani „problematická“, jak uvádí autorka.

Analýza je výborně strukturovaná, sleduje zmíněné tři perspektivy, je bohatě strukturovaná. Pouze u úvodní části k dress codu, která je založená na autorčině anketě, bylo třeba uvést zdroj, jímž jsou právě odpovědi na její anketu – tedy něco jako „Anketa zaslaná 16 firmám, zpracovala Kateřina Bartošová“. Zároveň bylo také třeba říci více o metodice této ankety, jaké obsahovala otázky a podobně. Analýza je vhodně ilustrována citacemi, ale přece jen bych uvítala rozvinutější interpretace. Například u dress codu autorka konstatuje, že je pro její informátorky omezením, ale již neupozorňuje na to, že je omezením dokonce i na pracovním trhu, neboť zužuje volbu zaměstnání, jak vyplynulo z rozhovorů. U kategorie Šaty je zajímavé, že je tematizovaly samy narátorky, narážíme zde ale na heteronormativitu – „líbit se opačnému pohlaví“. To by autorka měla rozhodně reflektovat a ošetřit již v popisu vzorku, upozornit, že všechny její informátorky jsou heterosexuálně orientovány a vzorek je tedy homogenní i v tomto ohledu – ale ví to vlastně? Každopádně i zde je pak

namíste upozornit na důsledky této homogenity pro získanou škálu postojů. Zajímavé je zjištění u mimopražských, že jejich styl oblékání změnil samotný přechod do Prahy.

Analytická část ale celkově vyvolává rozpaky. Její silnou stránkou je právě segmentace, o níž autorka hovoří v metodologické části, a sice rozložení materiálu na poměrně velkou škálu relevantních fenoménů, tak jak je odrážejí názvy jednotlivých podkapitol. Problémem je však jejich takřkajíc „vnitřní“ zpracování. To většinou jen popisuje a opakuje, co narátorky řekly, velmi málo nacházíme skutečné kódování ve smyslu „čtení za“ explicitními výroky, mizivá je pořádná interpretace a zcela chybí propojování s teoretickými koncepty. Odpověď na centrální otázku po feminitě zůstává jen na půl cestě a najdeme ji částečně až v Závěrech, kde jsou přece jen formulovány některé interpretace, které chyběly dříve. Přesto považuji materiál, do kterého můžeme solidně nahlédnout díky poměrně velkému množství citací, nevytěžený právě s ohledem na centrální otázku – vidíme, že má v sobě velký potenciál pro subtilní genderovou analýzu, je plný vnitřních protikladů a značně složitého vnitřního vyjednávání právě v otázce feminity. Mám za to, že ono nevytěžení pramení z málo zažitých prostředků genderových teorií a odpovídajících možností analýzy, ale také se zde projevila autorčina předsudečnost – až příliš často přiznává v textu, co čekala či nečekala, co ji překvapilo, a také se občas dopouští závěrů ve věci feminity, které samy výroky jednoznačně nedokládaly.

Suma summarum: tato bakalářská práce splňuje požadované nároky a k obhajobě ji doporučuji. Je kultivovaná v teoretické části a dobrá v provedení segmentace fenoménů. Analýza a interpretace jsou však mírně řečeno nedotažené a ne dost domyšlené, navrhuji proto hodnocení velmi dobře.

V Roztokách 31. 5. 2016

PhDr. Hana Havelková, PhD.

Vedoucí bakalářské práce